

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΗΘΙΚΗ

Ενότητα 3: Το παράδειγμα της Τρείσι Λάτιμερ (συνέχεια)

Παρούσης Μιχαήλ

Τμήμα Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα **ΠΠ**

Σκοποί ενότητας

1. Η ποιότητα της ζωής κάποιου είναι κριτήριο για τη συνέχιση μιας ζωής;
  2. Ζωή αξιοβίωτη
  3. Κοινός πολιτισμός
  4. Πολιτιστικός Σχετικισμός
  5. Ηθικός σχετικισμός
-

1. Σκοπός πατέρα

Ο σκοπός του πατέρα ήταν να την γλιτώσει από τον πόνο. Επομένως, ισχυρίζεται ότι λύτρωσε την κόρη του από μία ζωή που δεν αξίζει να τη ζει κανείς.

2. Η ποιότητα της ζωής κάποιου ως κριτήριο για το αν θα συνεχιστεί η ζωή του ή όχι;

Το ζήτημα που ανακύπτει εδώ είναι το κατά πόσο η ποιότητα της ζωής κάποιου είναι κριτήριο για το αν θα συνεχιστεί η ζωή του ή όχι, ειδικά όταν αυτός ο κάποιος δεν μπορεί να εκφράσει τη βούλησή του για το θέμα που τον αφορά. Ο πατέρας της Τρέισι έδρασε αυθόρμητα εδώ και έπραξε έτσι. Για έναν νομικό αυτό είναι ανθρωποκτονία εκ προθέσεως. Στην ηθική σφαίρα τα κίνητρα είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Εδώ κάποιος αποφάσισε να λυτρώσει κάποιον από τους πόνους. Έχουμε τέτοιο δικαίωμα; Τι μας νομιμοποιεί να το κάνουμε αυτό; Η συζήτηση η οποία έγινε για το συμβάν αυτό είχε ένα μεγάλο ηθικό περιεχόμενο και κινήθηκε γύρω από δύο βασικούς άξονες: 1) εάν και κατά πόσο επιτρέπεται να προβαίνουμε σε διακρίσεις σε ότι αφορά άτομα με αναπηρία. Κατά πόσο αυτή η μεταχείριση έγινε ή όχι για την κατάστασή της; 2) εάν με την δικαστική απόφαση εις βάρος του πατέρα αποτέλεσε παράδειγμα για κάποια παρόμοια περίπτωση. Κατά πόσο πρέπει να παραδειγματίζουμε κάποιους μέσα από μια ηθική αντιμετώπιση ενός ζητήματος.

Αυτό το παιδί έχει μια ανθρώπινη υφή, είναι άνθρωπος. Ο άνθρωπος έχει αξιοπρέπεια, πρέπει να είναι αυτοσκοπός και να μη γίνεται μέσο για άλλους σκοπούς, και συνδέεται άμεσα με τη ζωή ως αξία. Η αξία της ζωής σημαίνει ότι την ζωή καθ' αυτή πρέπει να την σεβόμαστε, να την διατηρούμε όσο γίνεται περισσότερο. Μέρος της αξίας της ζωής είναι και η υγεία. Εφόσον, η ζωή και η υγεία είναι αξίες θα πρέπει να δούμε υπό ποιές συνθήκες μπορούμε να τις ορίσουμε με ένα τρόπο, ώστε να είναι πραγματικές αξίες. Δηλαδή, μια ζωή καθαρά βιολογική και μια ζωή κανονική, είναι η αξία της ζωής. Στην κανονική ζωή συμπεριλαμβάνονται και άτομα με αναπηρία, τα οποία έχουν αυτονομία. Όταν η ζωή είναι καθαρά βιολογική υπάρχει είτε πλήρης αδυναμία συνείδησης είτε αναπηρία σε σχέση με την συνείδηση. Σε αυτές τις περιπτώσεις μπορούμε να διαβαθμίσουμε τη ζωή με βάση κάποια ποιοτικά κριτήρια.

3. Ζωή αξιοβίωτη και λιγότερο αξιοβίωτη

Το κορίτσι ήταν σε μια κατάσταση απόλυτης αναπηρίας σε σχέση με την συνείδησή της αλλά και σε μια κατάσταση συνεχούς επιβάρυνσης της υγείας της. Ένιωθε τον πόνο, ο οποίος προέκυπτε από την συνεχή ανάγκη επεμβάσεων πάνω στο σώμα της. Δεν ήταν ένας συνεχής και αδιάλυτος πόνος. Άρα, η λύτρωση εδώ είναι μια λύτρωση από μελλοντικούς πόνους των μελλοντικών επεμβάσεων και όχι από ένα πόνο παρόντα και αφόρητο. Δηλαδή, υπήρχε τρόπος το κορίτσι αυτό να συνεχίσει να ζει.

Έτσι, το βασικό μας θέμα εδώ είναι κατά πόσο ο συνδυασμός ζωής και υγείας δημιουργεί το κριτήριο του αξιοβίωτου. Άρα, είναι μία ζωή, η οποία υφίσταται αλλά με μία άθλια κατάσταση υγείας. Το να σταματήσει κανείς τη ζωή κάποιου με κριτήριο το αν η ζωή του και η υγεία του είναι αξιοβίωτη υπερβαίνει τα όρια. Το καθήκον του πατέρα απέναντι στο παιδί του, του επιβάλλει να διατηρεί μια κατάσταση. Ενώ εδώ ο πατέρας λέει ότι το καθήκον του ήταν να απαλλάξει το παιδί του από τον πόνο. Και τα δυο είναι επιχειρήματα που προέρχονται από το καθήκον.

Η πράξη του πατέρα γίνεται στο όνομα του αγαθού και όχι στο όνομα του κακού. Όταν λυτρώνεις κάποιον θέλεις να του κάνεις καλό και όχι κακό. Αυτό όσον αφορά την ηθική σφαίρα.

Για την συνείδησή του ο πατέρας έκανε το ηθικό δέον. Ο πατέρας θεωρεί ότι έκανε το καθήκον του απέναντι στο παιδί του όταν του αφαιρεί τη ζωή για να το λυτρώσει από τον πόνο, από μια ζωή που δεν ήταν αξιοβίωτη. Ο πατέρας δεν θα έπρεπε να πάρει μόνος του αυτή την απόφαση.

Θα μπορούσε να το συζητήσει με κάποιον άλλο. Στο βάθος πληρώνει αυτή τη μοναχική του απόφαση. Τέτοιες αποφάσεις πρέπει να παίρνονται μετά από πολύ σκέψη και συζήτηση, έτσι ώστε το καθήκον να μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί με ένα πιο αντικειμενικό τρόπο. Ο πατέρας είχε δίκιο στο γεγονός ότι δεν στράφηκε προς ένα ανάπηρο παιδί, αλλά προς ένα παιδί με σοβαρά προβλήματα υγείας.

5. Καθήκον

Όταν συζητάμε για το καθήκον, μπορεί να υπάρχει η αίσθηση του καθήκοντος αλλά και το συναίσθημα του καθήκοντος. Το συναίσθημα, συνήθως έχει ένα ψυχολογικό περιεχόμενο ενώ η αίσθηση έχει να κάνει με την συνείδησή μας ως νοητική λειτουργία. Εδώ το καθήκον προτιμάμε να το ανάγουμε στην αίσθηση διότι έχει τα εχέγγυα της ορθολογικής κρίσης ενώ το συναίσθημα είναι μια αυθόρμητη κατάσταση που πολλές φορές μας οδηγεί σε λάθος αποφάσεις. Έτσι λοιπόν, αν θεωρούμε το συναίσθημα ως θεμέλιο μιας ηθικής πράξης, τότε είναι ένα ολισθηρό πεδίο ,ενώ αν το θεωρούμε ένα φαινόμενο που συνδέεται πάντα με μια ηθική κρίση, τότε ίσως να μπορούσαμε να πούμε ότι όποτε έχουμε μια ηθική κρίση παίζει ρόλο και το συναίσθημα αλλά δεν είναι το θεμέλιο της ηθικής κρίσης. Η αίσθηση του καθήκοντος οφείλει να είναι η βάση για την κρίση μας και για την κριτική στους άλλους σε σχέση με τις επιλογές τους. Η απόφαση του πατέρα πάρθηκε με την αίσθηση του καθήκοντος.

6. Παραδειγματισμός της κοινωνίας

Ο παραδειγματισμός της κοινωνίας είναι ένα κριτήριο που οδηγεί την αξιολόγηση κάποιων πράξεων από ηθική σκοπιά σε μια εργαλειακή λογική. Στην ηθική σφαίρα, η κάθε κατάσταση πρέπει να γίνεται ειδικά και ιδιωτικά. Δεν πρέπει η Ηθική να αποτελεί ένα πεδίο όπου η απαξία κάποιου προκύπτει σαν αποτέλεσμα της κρίσης για τις πράξεις του. Ποτέ δεν απαξιώθηκε ο πατέρας, γιατί τα κίνητρά του δεν θεωρήθηκαν ταπεινά, αλλά κίνητρα τα οποία ηθικώς είχαν ένα έρισμα. Ήθελε να κάνει καλό σε όλους και στην κόρη του μέσα από ηθικά κριτήρια. Το να θέλω να κάνω καλό είναι ένα κριτήριο της ηθικότητας της πράξης μου. Ο πατέρας εκδηλώθηκε συνειδητά απέναντί στην κόρη του. Η λέξη λύτρωση έχει να κάνει με το αγαθό εδώ στην περίπτωση του πατέρα. Το τελικό συμπέρασμα είναι το εξής: Αυτό που έκανε ο πατέρας το έκανε ευσυνειδήτα τότε αποδεχόμαστε την πράξη του ως μια συνειδητά ηθική απόπειρα. Αν

αυτό που έκανε υπερβαίνει τα όρια της ηθικής, τότε η απόπειρα απέτυχε. Ο ίδιος έχει απόλυτη συνείδηση εκείνη τη στιγμή ότι έκανε το καλό. Το μέσο με το οποίο εκτελείς αυτό το καλό ποιο πρέπει να είναι; Η πράξη του πατέρα πρέπει να γίνεται με όρους ευσυνειδησίας. Το μέσο που χρησιμοποιείς σε οποιαδήποτε περίπτωση, πρέπει να έχει μια ηθική γλυκύτητα και μια ηθική βαρύτητα.

Τα παραδείγματα που αναφέραμε είναι από την αμερικάνικη πραγματικότητα και όχι από την Ελλάδα. Αυτό συμβαίνει, διότι κατά κάποιο τρόπο οι ηθικές αξιολογήσεις και τα ηθικά προβλήματα είναι παράλληλα. Ουσιαστικά ζούμε και ενεργούμε στα πλαίσια ενός κοινού πολιτισμού, με αποτέλεσμα να μπορούμε να κατανοήσουμε τα ζητήματα αυτά με μία σχετική ευκολία και ανταπόκριση.

7. Πολιτιστικός Σχετικισμός

Είναι η περίπτωση στην οποία η λύση που θα δώσουμε σε ένα ηθικό πρόβλημα θα είναι εντελώς διαφορετική από την λύση που φαίνεται να δίνουν κάποια άλλα έθνη. Δηλαδή, υπάρχει χάσμα στην ηθική αντιμετώπιση μιας κατάστασης ανάμεσα σε δύο διαφορετικά έθνη. Αυτό θα μπορούσε να έχει κάποιες συνέπειες για την αξιολόγηση της ηθικής σφαίρας. Τα κριτήρια που θέτουμε έχουν να κάνουν με τη δική μας κοινωνία που οδηγούν σε συγκεκριμένες πρακτικές.

8. Ο πολιτιστικός σχετικισμός είναι και ηθικός σχετικισμός;

Εάν η ηθική μας εξαρτάται από τον πολιτισμό μας και όχι από την αξία καθεαυτή, πώς μπορώ να ξέρω ότι οι αξίες μου έχουν οικουμενικό χαρακτήρα;

Ηθικός σχετικισμός: Εάν η ηθική είναι μια απόλυτη αξία και εφόσον έχει απόλυτο χαρακτήρα, δεν μπορεί δύο που πράττουν ακριβώς το αντίθετο να έχουν δίκιο και οι δύο την ίδια στιγμή. Από την άλλη αν ακολουθούσαμε έναν ηθικό σχετικισμό θα έπρεπε να ισχύει μόνο για εμάς και να έχει έναν περιορισμένο χαρακτήρα. Αν όμως ήταν έτσι με ποιο τρόπο και για ποιο λόγο θα θέλαμε να βελτιώναμε την ηθική μας υπόσταση; Εκείνο το οποίο πρέπει να ξεχωρίζουμε όταν αντιπαραβάλλουμε ηθικές στάσεις, είναι το κατά πόσο οφείλουμε να κρίνουμε τις πράξεις ή να συγκρίνουμε τις αξίες. Όταν κρίνουμε πράξεις κοιτάμε τι πράττουν οι λαοί. Όταν συγκρίνουμε αξίες θα έπρεπε να εξετάσουμε στο όνομα ποιός αξίας πράττουν με κάποιο τρόπο. Και αν

κοιτάζουμε τις αξίες , τότε υπάρχει μια ελπίδα να θεμελιώσουμε ακόμα και την οικουμενικότητά τους.

9. Αξία ανθρώπου - αξία γυναίκας

Η αξία του ανθρώπου στην σύγχρονη ηθική παίζει κυρίαρχο ρόλο. Η γυναίκα σε κάποιες κουλτούρες (π.χ. Αφρικανικές χώρες → κλειτοριδεκτομή) έχει λιγότερα δικαιώματα από την αξία και ξεχωρίζει η έννοια αυτή, από την έννοια «άνθρωπος». Η γυναίκα διαφοροποιείται από την έννοια του ανθρώπου, που αυτό ίσχυε στους αρχαίους πολιτισμούς μας. Αλλά και σήμερα στον πολιτισμό μας επικρατεί ακόμα το θεολογικό επιχείρημα ότι η γυναίκα είναι η αιτία της πτώσης του ανθρώπου. Αυτό συμβαίνει για να μη συνενωθεί η γυναίκα με τη έννοια του ακάθαρτου. Ο άνθρωπος είναι το θεμέλιο του πολιτισμού μας. Οι πολιτισμοί που θεωρούν τη γυναίκα ως κάτι κατώτερο είναι ασύμβατοι μ' εμάς. Η ηθική πρέπει να είναι συζήτηση και όχι πολιτική επιβολής.

10. Αξία της ζωής

Εάν ένας Εσκιμώος σκοτώνει το παιδί του, τότε φαίνεται σαν να μην αναγνωρίζει την αξία της ζωής.

11. Αξία της πίστης

Εάν ένας Εσκιμώος παραχωρεί τη γυναίκα του σε άλλον , τότε φαίνεται σαν να μην αναγνωρίζει την αξία της πίστης.

12. Αξία της μέριμνας

Εάν ο Εσκιμώος εκθέτει τον γέροντα στον θάνατο, τότε φαίνεται σαν να μην αναγνωρίζει την αξία της μέριμνας.

13. Συμβαίνουν όλα αυτά που φαίνονται παραπάνω ή όχι;

Αν πάρουμε το παράδειγμα του Εσκιμώου που σκοτώνει το μωρό του, θα πρέπει να γνωρίζουμε επίσης, ότι μία Εσκιμώα θηλάζει το μωρό της τέσσερα χρόνια, ότι ζουν σε νομάδες και είναι σε μια διαρκή κίνηση, επίσης ζουν από το κυνήγι που κάνουν οι άντρες και υποβάλλονται έτσι σε πολλούς κινδύνους και συνεπώς υπάρχουν πολλές απώλειες. Οπότε, το να σκοτώνουν τα

κορίτσια πιο πολύ και όχι τα αγόρια σημαίνει ότι η επιβίωσή τους εξασφαλίζεται μέσα από αυτή την πρακτική. Η επιβίωσή τους επιβάλλει να είναι τόσοι σε αριθμό που να μπορούν να τρέφονται.

Η αξία της ζωής είναι πολύ διαφορετικό από την πράξη της θανάτωσης ενός νεογνού Εσκιμώου, γιατί η πράξη της θανάτωσης λειτουργεί πάνω στη βάση της αναγνώρισης της αξία της ζωής. Το μέσο για εμάς για την πραγμάτωση της αξίας της ζωής είναι η διατήρηση της ζωής, ενώ στους Εσκιμώους το μέσο για την πραγμάτωση της αξίας της ζωής είναι η αφαίρεση της ζωής. Γι' αυτό θα πρέπει πάντοτε να συγκρίνουμε τις αξίες ως σκοπούς των πράξεων και να κρίνουμε τις πράξεις ως μέσα για την πραγμάτωση των σκοπών αυτών.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Παρούσης Μιχαήλ 2015. «Εφαρμοσμένη Ηθική. Το παράδειγμα της Τρέισι Λάτιμερ (συνέχεια)». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1898/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

